

Авторска справка на научните приноси (резюмета на научни трудове) на гл. ас. д-р Елена Дамянова Илиева

Изготвената авторска справка е във връзка с участие в конкурс за академична длъжност „доцент” в област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.9. Туризм (Алтернативно хотелиерство), Университет „Проф. д-р Асен Златаров“ – Бургас, обявен в Държавен вестник, бр. 42 от 12.05.2023 г.

Справката е изготвена въз основа на научна продукция, която обхваща научни трудове, публикации, участия в научни форуми и изследователски проекти.

За целия професионално-творчески период имам общо **41 научни труда** (монографии, книги, публикации, участия в научни форуми) и **6 участия в изследователски проекти**, от които 4- вътрешноуниверситетски и 2 международни. Пълната ми научна продукция включва:

1. **Една самостоятелна монография** (хабилитационен труд);
2. **Една книга, базирана на защитен дисертационен труд за присъждане на ОНС "доктор";**
3. **Една глава от колективна монография;**
4. **34 публикации (студия, статии и доклади)**, от които: 31 самостоятелни и 5 в съавторство; 33 на български и 3 на английски език; 3 публикации, в научни издания, които са реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация (Scopus; Web of Science);
5. **4 университетски учебници/учебни пособия**, от които: 1 учебник и 3 учебни помагала; 3 самостоятелни и 1 в съавторство.

Участието ми в конкурса се базира на научна продукция, както следва:

41 научни труда, които не повтарят темата на докторската дисертация и са извън списъка с публикациите от дисертацията за образователната и научна степен „Доктор”. В съответствие с областта на висше образование, професионалното направление и научната специалност по обявения конкурс представям:

1. **Една самостоятелна монография** (хабилитационен труд) по показател **В.3.;**
2. **Една глава от колективна монография**, по показател **Г.10.1.;**
3. **Една книга, базирана на защитен дисертационен труд за присъждане на ОНС "доктор"** по показател **Г.5.1.;**
4. **Две статии, публикувани в научни издания, индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация (Scopus; Web of Science) на английски език по показател Г.6.;**
5. **31(тридесет и две) публикации** от показател **Г.7.** в пълен текст, от които: 27 (двадесет и седем) самостоятелни и 4 (четири) в съавторство (публикации и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране и индексирани или публикувани в редактирани колективни томовете).
6. **Една студия, публикувана в научни издания, индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация (Scopus; Web of Science) в съавторство на английски език по показател Г.8.**
7. **Участие като ръководител на 1 (един) и като член на екип на 3 (три) вътрешноуниверситетски научноизследователски проекта, участие като член на екип**

на 2 (два) международни проекта по показател Е.17.;

8. Забелязани са **22 цитата**, от тях както следва: 3 (три) цитирания в научни издания, индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация (Scopus; Web of Science); 4 (четири) цитирания в монографии; 15 (петнадесет) цитирания в нерепубликани списания с научно рецензиране;

9. **Един публикуван университетски учебник** по показател **Е.20.;**

10. **Три публикувани учебни помагала** по показател **Е.21.**, от които 2 (две) самостоятелни и 1 (едно) в съавторство.

Според характера на научно-изследователската и публикационна активност, основните научни и научно-приложни приноси на изследователската ми работа могат да бъдат обобщени тематично в следните направления:

I. Изследвания, свързани с развитието, състоянието и съвременните бизнес формати в алтернативното хотелиерство по показател В.3.1., Г.5.1., Г.6.1., Г.6.2., Г.7.1. – Г.7.5., Г.7.12.-Г.7.14., Г.7.16.-Г.7.19., Г.7.23.-Г.7.27., Г.10.1.;

Ръководител на проект **НИХ-469/2022 г. на тема: „Проучване на състоянието и перспективите за развитие на споделеното настаняване в черноморските туристически райони на България. (По примера на Airbnb)“.**

II. Изследвания, свързани с икономическите аспекти на туризма и хотелиерството – актуално влияние, съвременни изменения и перспективи за развитие по показател Г.7.6., Г.7.7., Г.7.10., Г.7.20., Г.7.21., Г.7.22., Г.7.29., Г.7.30., Г.8.1., Е.20.1., Е.21.1.-Е.21.3.;

Член на екип по изготвяне на **„Годишен доклад за наблюдение изпълнението на Стратегия за устойчиво развитие на туризма в Община Бургас, 2018-2023 г.. Отчет за 2018 - 2019 г.“**, изготвена по международен проект **„Роля на културата и културното наследство в развитието на отговорен, новаторски и устойчив туризъм“**, акроним **CHRISTA**

III. Изследвания, свързани със съвременните аспекти на туристическото търсене по показател Г.7.8., Г.7.9., Г.7.11., Г.7.15., Г.7.28., Г.7.31.;

Член на следните екипи по проекти:

1. **Международен проект BSB 570 /2018 г. на тема: “Местната култура по Пътя на коприната“**, акроним **SILC**.

2. Проект **НИХ 437/2022 . на тема: „Климато-балнеолечебният туризъм в Югоизточното Черноморие като управленско решение за промяна на стандартния морски туристически продукт в условия на криза“**, ръководител на работен колектив – гл. ас. д-р **Албена Янакиева**;

3. Проект **НИХ - 443/2020 г. на тема: “Анализ на възможностите за интегриране на морски с медицински туризъм по българското Южно Черноморие“**, ръководител на работен колектив - доц. д-р **Златина Караджова** ;

4. Проект НИХ 428/2019 г. на тема: “Анализ на възможностите за развиване на здравен туризъм в област Бургас”, ръководител на работен колектив - доц. д-р Златина Караджова

Приносите са с научно – теоретичен, научно – приложен и методологичен характер в отбелязаните области на научни интереси и са отразени в представените резюмета.

I.Изследвания, свързани с развитието, състоянието и съвременни бизнес формати в алтернативното хотелиерство по показател В.3.1., Г.5.1., Г.6.1., Г.6.2., Г.7.1. – Г.7.5., Г.7.12.-Г.7.14., Г.7.16.-Г.7.19., Г.7.23.-Г.7.27., Г.10.1.;

С оглед на редицата съвременни изменения в областта на хотелиерството, може да се отчете динамичен процес по многоаспектно преобразуване на традиционните форми на проявления на хотелиерската дейност. Основните предпоставки за тези процеси са променените търсения на туристите по време на престой в туристическата дестинация, навлизането на съвременните технологии в туризма, респективно хотелиерството, както и стремежа на предприемачите в областта към добиване на персонални конкурентни предимства по отношение на хотелиерския продукт. От една страна това засяга редица съвременни бизнес формати в хотелиерството, които придават хибриден характер на дейността по водене на хотелиерските обекти. До голяма степен тези подходи са насочени към заместване на традиционното съществуване на хотелиерския обект като самостоятелна и до известна степен изолирана единица, придавайки връзки с други субекти и/или партньори при осъществяване на дейността. От друга страната, това се проявява в дейности по заместване на хотелско настаняване със традиционно гостоприемство в домовете на хората, което е повлияно от съвременните технологични решения и изисквания за бързина, гъвкавост и удобство на туристите. Алтернативно хотелиерство е обхватно понятие, което има тясно касателство към схващанията за „алтернативен туризъм“ като антипод на масовия. В този смисъл алтернативното хотелиерство представя форми на краткосрочно туристическо настаняване, което е извън обхвата на еднотипното настаняване в хотелиерски обект и притежава собствени отличителни характеристики, различни от традиционните. Алтернативното хотелиерство е разнообразно, конкурентно на традиционните хотелиерски обекти и предпочитано от голяма част от туристите на съвременния етап, което го превръща в значим фактор в областта на туризма. В тази насока може да се очертае и актуалността на тематиката в *научно-изследователските ми търсения, свързани с алтернативното хотелиерство. Основни акценти в проучванията ми относно алтернативното хотелиерство са таймшиър;съвременни бизнес формати в хотелиерството като договори за управление, франчайзинг и маркетингов консорциум; споделено настаняване с цел постигане на по-доброто разбиране на техните същностни характеристики, оценка на влиянието им към заинтересованите страни и по-ефективното интегриране на алтернативното хотелиерство на националния и международен пазар на туристическото настаняване.*

Монография:

В.3.1.Илиева, Елена (2023) Състояние и перспективи за развитие на споделеното настаняване в българските черноморски туристически райони, София: Librum. ISBN 978-619-7690-14-9

Резюме: Монографията е първото по рода си пространствено и многоаспектно проучване на споделеното настаняване в България. То има значителен теоретичен принос за дефинирането на споделеното настаняване, обособяване на основните

субекти по реализацията му, както и факторите с интензивно влияние върху формирането и развитието на системата в глобален мащаб. В проучването са разкрити същността и особеностите на споделеното настаняване като интегрална част от споделената икономика и от туристическата индустрия, акцентирайки върху хибридният характер на системата. **Съществен принос има и предложената авторова методика за проучване** на състоянието и възможностите за развитие на споделено настаняване в туристически район. Проведените **емпирични проучвания** сред потребители на споделено настаняване дават възможност за обособяване на техните отличителни характеристики в сравнение с глобалните профили на участниците в системата на споделеното настаняване. **Важен научно-приложен авторски принос** е и направената сравнителна характеристики между ползвателите и неползвателите на споделени единици в изследвания район, което допринася за практическата насоченост на проучването по линия **ефективно предлагане на този съвременен продукт**.

Целта на монографията е да се оценят състоянието и перспективите за развитие на споделеното настаняване на базата на теоретично и емпирично изследване в черноморските туристически райони на България. В тази връзка, предмет на изследване в монографичния труд е състоянието и перспективите за развитие на споделено настаняване, а обект на проучването е туристическото настаняване на черноморските туристически райони в България.

Монографията е организирана в три основни глави, като в първа глава се анализира същността, съдържателните характеристики и структурата на споделената икономика, в чийто състав се позиционира и споделеното настаняване. Акцент е поставен върху дефинирането, отличителните характеристики и субектите по реализацията на споделеното настаняване. Представени са и обширни данни за състоянието на системата в световен мащаб и по основни пазари, съвременните изменения в споделеното настаняване, както и поведението на системата по време на криза.

Втората глава от монографията е посветена на емпирично проучване на състоянието и перспективите за развитие на споделеното настаняване в черноморските туристически райони на България. Предложена е авторова методика, според която са анализирани широк кръг от общи и специфични външни фактори и вътрешни условия и детерминанти с интензивно влияние върху системата. Поместен е анализ на анкетно проучване сред 598 домакини и гости на споделеното настаняване в изследвания район, като последните са сегментирани в две основни групи – потенциални и действителни гости на споделено настаняване.

Трета глава от монографията представя основни изводи от анализа, на чиято база е направена обективна оценка на състоянието на споделеното настаняване в българските черноморски туристически райони и са очертани основните перспективи пред неговото развитие. Направени са и конкретни препоръки основно към платформите медиатори и местната и национална власт във връзка с подобряване на условията за развитие на споделеното настаняване.

Г.5.1. Илиева Е., 2021. Развитие на таймшеър в хотелиерството по българското Южно Черноморие: Теоретично и емпирично изследване. Изд. Флат, Бургас, 211 стр., ISBN 978-619-7125-81-8

Резюме: На съвременния етап от развитие на хотелиерската индустрия се наблюдава силно конкурентна бизнес среда. От една страна това стимулира хотелиерските предприемачи да съобразяват характеристиките и качеството на продукта си с целевите сегменти потребители. Същевременно се увеличава и стремежът към развитие и на актуални и конкурентоспособни продукти, сред които се нарежда и таймшеър. Този

съвременен хотелиерски продукт притежава значителни предимства както за предприемача, така и за купувача, и към момента представя успешно развиваща се част от международния хотелиерски бизнес. Таймшеър може да бъде и дори към момента бива развиван и в българското хотелиерство, тъй като има редица отличителни характеристики, които правят благоприятно приложението му на родна почва. Предвид факта, че таймшеър е висококачествен хотелиерски продукт, българският хотелиерски сектор се отличава с преимуществено висок дял високо категорийни хотели – 60% от всички места за настаняване в страната са хотели, които формират близо 86% от легловия капацитет, като над една трета от всички хотели са категория 4 или 5 звезди. В българското хотелиерство таймшеър се прилага от относително скоро под формата на кондоминиум хотели, като голяма част са конвертирани от класически хотели с цел полесна реализация.

Научно-изследователската цел на монографията е на базата на теоретично и емпирично изследване на таймшеър хотелските обекти по българското Южно Черноморие да се оценят развитието на таймшеър и възможностите за разширяване на бъдещото му приложение.

Основните задачи, които са изпълнени, са:

1. Теоретичен анализ и дефиниране на хотелиерския таймшеър, разкриване на неговите особености и форми на съществуване, както и съвременните изменения в развитието му.

2. Изясняване на основните субекти по реализацията на таймшеър продукта, техните специфични характеристики, както и предимствата и недостатъците на таймшеър за тях.

3. Разработване на авторова методика за изследване на развитието и приложимостта на таймшеър в хотелиерството на туристически район.

4. Анализ и оценка на състоянието на таймшеър в хотелиерски обекти по българското Южно Черноморие и перспективите за неговото развитие от гледна точка на два основни субекта – таймшеър предприемача и собственика.

5. Извеждане на изводи от проведеното емпирично изследване, на чиято база да се дадат насоки и препоръки към хотелиерите по българското Южно Черноморие за разширяване на приложението на таймшеър в туристическите обекти.

Основната теза на разработката е: Таймшеър е специфичен хотелиерски продукт, чиито характеристики и особености предлагат редица преимущества за основните субекти по реализацията му. Възможностите за развитие на таймшеър в хотелиерството са функция както на директната оценка на субектите в системата, така и на сложен комплекс фактори от външната среда и на детерминантите на вътрешния таймшеър пазар.

Методологична основа на изследователския процес в разработката е системният подход, въз основа на който оценяваме възможностите за развитие на таймшеър като благоприятстващи или неблагоприятстващи. Публикацията съчетава и индуктивния и дедуктивния подход, като реализирането на дефинираната в разработката научна цел и задачи се постига чрез използването на съвкупност от научни методи: наблюдение, анализ и синтез, анкетно проучване и дълбочинно интервю, сравнителен анализ, дескриптивни статистически методи.

В монографията са проведени следните емпирични проучвания:

- Провеждане на дълбочинно интервю с ръководни кадри на таймшеър обекти по българското Южно Черноморие през периода 15.04.2014 г. – 15.05. 2014 г.;

- Анкетно проучване за оценка на развитието на таймшеър в хотелиерството по българското Южно Черноморие:

* сред 23 мениджъри на таймшеър обекти в изследвания район през периода 15.04.2014 г. – 30.05.2014 г.;

* сред 94 собственици на таймшеър в изследваните обекти през периода 01.05.2014 г. – 01.09.2014 г.;

- Анкетно проучване за оценката на нагласите за покупка на таймшеър в хотелиерски обекти по българското Южно Черноморие сред 54 потенциални купувачи на таймшеър през периода 01.08.2014 г. – 10.09.2014 г.;

Основните приноси на разработката могат да бъдат индикирани като:

- Теоретичен анализ и дефиниране на таймшеър като специфичен хотелиерски продукт;
- Научно-приложна авторова методика за изследване на развитието и приложимостта на таймшеър в хотелиерството на туристически район;
- Оценка на състоянието на таймшеър пазара в България и перспективи пред развитието му;
- Оценка на нагласите на потребителите на таймшеър за възможността за приложение на този хотелиерски продукт;
- Препоръки относно подобряване на средата за развитие на таймшеър в изследвания район.

Г.6.1. Ilieva, Elena. 2018. Timeshare integration in rural tourism, Scientific Papers Series Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development, Vol. 18, Issue 4, pp. 151-156, ISSN 2284-7995, E-ISSN 2285-3952

Резюме: Основната цел на статията е да разкрие вида и степента на интеграция на таймшеър в селските региони с развитие на туризъм. Във връзка с това са изследвани и накратко обяснени същността и спецификата на таймшеър в хотелиерството. Специално внимание е обърнато на основните представители на таймшеър индустрията със специализирано предлагане в селски райони. Собствениците на таймшеър са изследвани и сегментирани, като се предлагат кратки клиентски профили с цел познаване на спецификите на търсенето. Изследван е и предприемачът в сферата на таймшеър и е посочен типичният профил на предприемачите с предлагане на таймшеър в селските райони. В заключение се коментира ролята и значението на индустрията на таймшеър за развитието на селските райони. Съществен резултат от това първо по рода си проучване е изследването на спецификите на таймшеър в селските райони, което е слабо проучено в световен мащаб и изследванията не обясняват как продуктът се интегрира в изследвания район. Значителен принос е обособяване на клиентски и предприемачески профил на участниците в сферата на таймшеър в селските райони. **Основните приноси на разработката** могат да бъдат индикирани като:

- Теоретичен анализ на таймшеър с извеждане на специфичните характеристики на продукта в селски райони и влиянието му за местната общност и икономика;
- Характеризиране на спецификите на търсенето и предлагането на таймшеър в селски райони със съставени профили;
- Оценка на перспективите за развитие на таймшеър в селски райони;

Г.6.2. Ilieva, Elena. 2021. P2P-Accommodation Impact On The Development Of The Rural Regions In China, By The Example Of AirBnB, Scientific Papers Series Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development, Vol. 21, Issue 3, pp. 467-476, ISSN 2284-7995, E-ISSN 2285-3952

Резюме: Споделеното настаняване промени формата и моделите на туристическата индустрия. Китай, която отвори границите си през последното десетилетие, не прави изключение. Няма съмнение, че през последните години китайското правителство насочва огромни усилия и към селските райони, за да намали бедността и да постигне икономическо и социално развитие. Възприемайки големите възможности, които икономиката на споделянето предоставя на правителствата по света, Китай прие, успешно интегрира и дори подкрепи икономиката на споделянето. Споделеното настаняване, като част от икономиката на споделянето, се разглежда като възможност за генериране на положително влияние в селските региони. Airbnb е официален партньор на китайското правителство в този процес и участва активно в широк спектър от дейности. Основната цел на статията е да се проучи въздействието на споделеното настаняването върху развитието на китайските селски райони, като се вземе предвид присъствието на Airbnb на пазара. Използвана е разработена от автора методика за анализ в 5 стъпки, която изследва въздействието на Airbnb върху пазара на селски туризъм и как тя подпомага развитието на селските региони в Китай. Получените резултати показват положително икономическо въздействие на интегрирането на споделено настаняване в селските райони, разнообразни програми и мерки в подкрепа на развитието на селския туризъм в Китай и подобро благосъстояние на жителите на селските райони, където Airbnb е съсредоточила дейността си. Като основен извод можем да подчертаем, че интегрирането на споделено настаняване в китайските селски райони има положително влияние върху намаляването на бедността, съживяването на селските райони и подобряването на удовлетвореността от живота на жителите на селските райони в Китай, което е първо по рода си проучване. **Основните приноси на разработката** могат да бъдат индикирани като:

- Теоретичен анализ на споделеното настаняване и позиционирането му в системата на споделената икономика;
- Научно-приложна авторова методика за оценка на влиянието на споделено настаняване в селски райони;
- Емпирично проучване, анализ и оценка на влиянието на споделеното настаняване в селски райони на Китай;

Г.7.1. Клатева, Елена. 2015. Характеристика на състоянието на таймшеър пазара в България – Годишник на Университет „Проф. д-р Асен Златаров“, Бургас, Т. XLIV, Кн. 2, с. 192-199, ISSN 1312-1359

Резюме: Таймшеър представлява съвременен хотелиерски продукт, който през последните години се развива и на родния хотелиерски пазар. Въпреки че таймшеър пазарът в България е в начален стадий на сформирание, той притежава редица отличителни характеристики, които очертават и специфичните перспективи за нататъшно развитие на този иновативен хотелиерски продукт в страната. Важно е да се отбележи, че в световен мащаб таймшеър оформя индустрия за милиарди долари. През 2010 г. продажбите от таймшеър възлизат на \$14 бил., а броят собственици на таймшеър наброява над 7 млн. В допълнение предимствата за предприемачите и купувачите прави таймшеър привлекателен както за инвестиция, така и за покупка. Ето защо основната цел на статията е да изследва и характеризира състоянието на таймшеър пазара в България. За реализирането на поставената цел са разработени и следните основни изследователски задачи: • Изследване и анализ на икономическия ефект от развитието на таймшеър за приемащата дестинация, определяне на потенциалните ползи. • Изследване състоянието на наличния таймшеър пазар в

България и посочване на основните му особености. • Извеждане на основни характеристики на съществуващия таймшеър пазар в страната, които да оформят профила на таймшеър индустрията в страната и перспективите пред развитието ѝ. **Основните приноси на разработката** могат да бъдат индикирани като:

- Теоретичен анализ на таймшеър с извеждане икономическите ефекти от практикуването му за заинтересованите страни;
- Емпиричен анализ на детерминантите на съществуващия таймшеър пазар в страната и посочване на особеностите му;
- Оценка на перспективите за развитие на таймшеър в България.

Г.7.2.Клатева, Елена. 2016. Същност и особености на посредничеството на таймшеър хотелиерския продукт - Академично списание „Управление и образование“ към Университет „Проф. д-р Асен Златаров“, Бургас, т. XII (2), с. 80-87, ISSN 13126121

Резюме: През последните години таймшеър индустрията навлезе и на родния хотелиерски пазар, основно под формата на гъвкави и съвременни варианти, които най-често смесват традиционното хотелиерство с ваканционна собственост. С течение на времето немалко обекти конвертираха част от легловата си база във ваканционна собственост, а редица апартаментни комплекси тип затворен жилищен комплекс включиха услугата по отдаване на апартаменти за туристическо настаняване. Въпреки липсата на официална статистика се смята, че броят на подобни обекти по „Южното Черноморие“ и в големите ни зимни курорти е значителен. Същевременно в световен мащаб гарантирането на успешното развитие на продукта е подпомогнато в значителна степен от посредниците по размяна на ваканции, които осигуряват основополагаща характеристика на таймшеър продукта – гъвкавост. Основната изследователска цел на тази статия е да *изследва същността и особеностите на посредничеството при таймшеър хотелиерския продукт.* **Основните приноси на разработката** могат да бъдат индикирани като:

- Теоретичен анализ и определяне на основните и второстепенните субекти при хотелиерския таймшеър, изясняване на тяхната роля и значение в таймшеър системата, в чиято светлина се подчертава мястото на посредничеството.
- Изследване същността и особеностите на посредничеството при реализацията на таймшеър хотелиерския продукт, както и извеждане и характеризирание на основните представители – глобални дистрибутори.
- Емпирично проучване на бутикови компании посредници и съвременните алтернативи на глобалните дистрибутори в таймшеър посредничеството.

Г.7.3.Клатева, Елена. 2016. Характеристика и особености на договорите за управление в хотелиерството - Академично списание „Управление и образование“ към Университет „Проф. д-р Асен Златаров“, Бургас, т. XII (2) с. 88-97, ISSN 13126121

Резюме: Договорите за управление в хотелиерството са една от сравнително новите форми на мениджмънт в тази област. Проявила се осезаемо след 50-те години на 20-ти век, днес тази форма на менажиране на хотелски обекти се оказва печеливш начин на хибридно управление, притежаващ множество предимства в днешните пазарни условия. В глобален аспект тази тематика се изучава най-вече от чуждестранни автори, преимуществено от САЩ, където се заражда тази форма на управление и от където се разпространява по целия свят. Българските автори слабо са засегнали темата за мениджърските контракти в изследванията си, както и липсва подобна статистика за български хотелиерски обекти. Така темата за договорите за управление в хотелиерството остава слабо представена и изучавана у нас, поради което настоящото

изследване ще допринесе за изясняването и дефинирането на тази форма на мениджмънт в българското хотелиерство. Ето защо, основната изследователска цел на тази статия е да *изследва същността и особеностите и да характеризира договорите за управление в хотелиерството*. **Основните приноси на разработката** могат да бъдат индикирани като:

- Проучване на появата и развитието на договорите за управление в хотелиерството, в чиято светлина се посочват предпоставките за успешното им развитие в световен мащаб;
- Теоретичен анализ на дефиниции, в следствие на което да се определя понятието „договор за управление в хотелиерството“ и се посочват неговите особености;
- Характеризиране на основните субекти при хотелиерските мениджърски контракти и посочване на техните основни особености;
- Анализ на основните видове управленски договори в хотелиерството, при което се извеждат основни съдържателни характеристики на всеки един от тях и се разглеждат основните им съдържателни елементи.

Г.7.4.Клатева, Елена. 2015. Потребителска оценка за развитието на хотелиерски таймшеър по българското Южно Черноморие – сп. "Инфраструктура и комуникации", Издателство "Авангард Прима", София, година 5, кн. 10, стр. 172- 178, Кръгла маса по случай 25 години специалност „Туризм“ – „Тенденции и предизвикателства пред глобалния туризм“ към УНСС, ISSN 1314-0930.

Резюме: През последните години се наблюдава навлизането на нови продукти на българския хотелиерски пазар, сред които попада и таймшеър. Таймшеър представлява динамично развиваща се част от международния хотелиерски пазар и носи характеристиките на съвременната икономика – икономиката на споделянето. Настоящата статия има за цел да представи потребителската оценка за възможностите за развитие на хотелиерски таймшеър по българското Южно Черноморие, чрез което да се анализира основно предизвикателство пред таймшеър индустрията, а именно дали има необходимите качества, за да стъпи на нов и развиващ се пазар, какъвто е България. **Основните приноси на разработката** могат да бъдат индикирани като:

- Теоретичен анализ на таймшеър с извеждане на профила на таймшеър потребителя и позитивите и негативите от практикуването му;
- Емпирично проучване на потребителската оценка за приложение на таймшеър в изследвания район в България;
- Оценка на перспективите и препоръки за успешното развитие на таймшеър в България.

Г.7.5.Клатева, Елена. 2015. “Съвременни изменения в хотелиерския таймшеър”, Международна научна конференция „Туризмът в епохата на трансформация”, посветена на 50-годишнината от създаването на специалност „Туризм” в ИУ – Варна, 6-7 ноември 2015, Издателство „Наука и икономика”, Икономически университет – Варна, с. 632-640, ISBN 978-954-21-0864-1

Резюме: През последните десетилетия в областта на туризма се наблюдават значителни по характер количествени и качествени изменения, с което се дава заявка за процеси на трансформация на традиционния туристически облик. Прилагат се съвременни маркетингови практики при предлагането на продуктите и услугите; развиват се високотехнологични решения при производството и пласмента на услугите; засилва се посредничеството при дистрибуцията на различните видове туристически

продукти, както се развиват и редица иновативни туристически продукти и услуги. Хотелиерството, като основна част от системата на туризма, не прави изключение, като се счита, че едни от най-динамичните процеси на трансформация се наблюдават при хотелиерския продукт. Един от иновативните и развиващи се варианти на хотелиерски продукт е таймшеър, който въпреки сравнително скорошната си поява (60-те години на 20-ти век) през годините претърпява редица изменения в характеристиките си. Поради тази причина *основна цел на настоящата разработка е да представи най-значимите съвременни изменения в хотелиерския таймшеър, очертаващи перспективите пред бъдещото му развитие.* **Основните приноси на разработката** могат да бъдат индикирани като:

- Теоретичен анализ на таймшеър с конструиране на модел на системата и отличителните характеристики на продукта;
- Изследване на съвременните изменения в таймшеър по основните му параметри;
- Оценка на перспективите пред бъдещото развитие на таймшеър.

Г.7.12. Илиева, Елена. 2019. Споделеното настаняване като съвременна алтернатива на хотелиерското настаняване - Академично списание „Управление и образование“ към Университет „Проф. д-р Асен Златаров“, Бургас, т. XV (2), с. 77-86, ISSN 13126121

Резюме: Туристическата индустрия се променя непрестанно и динамично. Развитието на туризма като цяло по света наред с постоянно растящия брой пътуващи хора доказва, че туризмът е една от най-големите и значими индустрии в световен мащаб. Изследването в статията цели да проучи една от съвременните тенденции в структурните промени на туристическия сектор – споделеното настаняване. Ето защо, основната изследователска цел на тази статия е да *изследва и анализира споделеното настаняване като съвременна алтернатива на хотелиерското и да разкрие какви са неговите предимства и недостатъци, както и да представи основна информация във връзка със състоянието и развитието на този вид съвременни икономически взаимоотношения в туризма.* **Основните приноси на разработката** могат да бъдат индикирани като:

- Теоретичен анализ на същността на споделената икономика и на акта по споделяне;
- Посочване на същностна характеристика на мрежите от физически лица (P2P-платформите) и анализна основните видове в споделеното настаняване с практически примери;
- Изследване на основните цели на споделеното туристическо настаняване и основните участници в системата – хостът, гостът и платформата-медиатор;
- Характеризиране на основните потребители в споделеното настаняване и изготвяне на кратка типология.

Г.7.13. Илиева, Елена. 2019. Споделената икономика и мястото в туристическата индустрия - Академично списание „Управление и образование“ към Университет „Проф. д-р Асен Златаров“, Бургас, т. XV (2), с. 87-96, ISSN 13126121

Резюме: Структурните промени в обществен и индустриален план променят и рамките на туристическата индустрия по линия обхват, място на произход и дестинации на пътуването, както и мотивите за туристическо пътешествие и стила на пътуване. Това резултира в променена структура на туристическата индустрия, както и връзките между туризма и ежедневиия начин на живот. В най-общ план туризма се трансформира от масовите си стандартизирани форми, където до скоро стоеше организираното пакетно пътуване с обща цена, към нови по-гъвкави,

индивидуализирани форми, пригодени към специфичните желания и стремежи на туриста.Ето защо, основната изследователска цел на тази статия е да *изследва и анализира споделената икономика в световен мащаб като съвременно явление в икономическите и пазарни отношения, с което да се идентифицира мястото и ролята на споделените икономически взаимоотношения в туристическия сектор.*

Основните приноси на разработката могат да бъдат индикирани като:

- Теоретичен анализ на системата на споделената икономика и на хронологичната последователност на развитието на традиционните икономически взаимоотношения към съвременните споделени такива.
- Определяне на участници, обекти на споделяне, необходимите условия за възникване на споделени икономически взаимоотношения и регулаторните подходи на държавите към този дял в икономиката през годините.
- Анализ на основни статистически данни за споделената икономика по света и маркирането на мястото на България в ранглистата, както и извеждане на основни фактори, въздействащи върху развитието на споделената икономика в конкретна страна, и ефектите, които тя поражда.
- Очертаване на кратка същностна характеристика на споделената икономика в туризма, изследване на компании за споделено ползване в различните сфери в туристическата индустрия.

Г.7.14.Илиева, Елена. 2019. Особенности на споделеното настаняване в Китай – сборника доклади от научно-практическа конференция на Стопански факултет на ВТУ „Св.св. Кирил и Методий“ на тема „Развитие на българската и европейската икономика“, 17-18 октомври 2019 г., с. 231-238, ISSN 2603-4093

Резюме:Споделеното настаняване като форма на съвременни икономически отношения промени формата и моделите на туристическата индустрия. Китай, която през последното десетилетие отвори границите си за входящи и изходящи пътувания, не прави изключение, но специфичните условия на страната, дължащи се на културни, социални и икономически аспекти, променят общото възприятие на споделеното настаняване. Целта на статията е да представи основните характеристики и отличителните белези на споделеното настаняване в Китай, което също така дава оценка и перспектива за бъдещо развитие. За да се постигне тази цел, първо се разглежда настоящият профил на Китай като туристическа дестинация въз основа на основните икономически показатели, като входящ и изходящ туризъм, икономически ефекти от туристическата индустрия и инвестиционни потоци в този сектор. Впоследствие, като се вземат предвид специфичната култура, комуникация и поведение в интернет на китайците, настоящата статия дава представа за специфичните платформи за споделено настаняване в страната. Платформите са предимно местни и освен обмен на настаняване предлагат и широк набор от допълнителни услуги, някои от които са предназначени в полза на домакините. Споделеното настаняване има добра перспектива за бъдещо развитие, но настоящата правна рамка не се прилага ефективно.В заключение са предложени основните пречки пред бъдещото развитие на споделеното настаняване в Китай, което очертава необходимите действия, които трябва да бъдат предприети за успешното прилагане на P2P-платформите и споделеното настаняване на китайския пазар.**Основните приноси на разработката** могат да бъдат индикирани като:

- Анализ на туризма в Китай и значението му за националната икономика;
- Характеризиране на споделеното настаняване и представяне на отличителните му характеристики в Китай;

- Анализ на условията за развитие на споделеното настаняване в Китай, на чиято база са оценени перспективите пред развитието на системата в страната.

Г.7.16. Илиева, Елена. 2020. Перспективи за развитие на споделеното настаняване в световен мащаб - Академично списание „Управление и образование“ към Университет „Проф. д-р Асен Златаров“, Бургас, т. XVI (2), с. 148-157, ISSN 13126121

Резюме: Споделеното настаняване, като част от споделената икономика, се развива динамично през последните години. Заявката за бъдещ растеж на тази съвременна индустрия е сериозна, но и дискуссионна. Част от изследователите вещаят отличен подем и разрастване на споделеното настаняване, докато други са песимистично настроени. Според втората група, споделеното настаняване е модерна вълна в туристическото настаняване и притежава редица слабости и негативи, поради което потенциала му за растеж в средно- и дългосрочен мащаб не е с толкова значими размери. Ето защо, основната изследователска цел на тази статия е да се *изследват, оценят и представят с профилиран подход перспективите и потенциала за развитие на споделеното настаняване в световен мащаб*. **Основните приноси на разработката** могат да бъдат индикирани като:

- Определяне на предпоставките за развитието на споделеното настаняване, които представят необходимите условия за разрастване на дейността.
- Анализ на нивото на развитие на споделени икономически взаимоотношения в Китай, в чиито аспект се представят перспективите за нататъшно разрастване.
- Изработване на профилирани сценарии за развитието на споделеното настаняване.
- Оценка на възможностите и предизвикателства пред развитието на споделеното настаняване и даване на насоки за бъдещи действия и мерки на заинтересованите страни.

Г.7.17. Илиева, Елена. 2020. Проучване на споделеното настаняване в световен мащаб - Академично списание „Управление и образование“ към Университет „Проф. д-р Асен Златаров“, Бургас, т. XVI (2), с. 158-165, ISSN 13126121

Резюме: Поддривната иновация е технологична иновация, продукт или услуга, която на определен етап превзема пазара на съществуваща и доминираща технология или продукт или създава напълно нова индустрия. С развитието на дигиталните платформи, изкуствения интелект, блокчейн, роботиката и смарт-технологиите се промени начинът, по който оперира туристическият сектор от началото до края. Споделеното настаняване се възприема като такава новаторска услуга, която създава напълно нова индустрия – тази на споделеното настаняване. През последните години то се наложи като успешна алтернатива на традиционното хотелиерство и се превърна в значим фактор за развитие на туризъм в дестинациите. Ето защо, основната изследователска цел на тази статия е да *проучи и систематизира основни данни за състоянието на споделеното настаняване в световен мащаб*. **Основните приноси на разработката** могат да бъдат индикирани като:

- Анализ на състоянието на споделеното настаняване с маркиране на неговия капацитет, икономически ефект, пазари за развитие и юрисдикция.
- Проучване на дейността на платформите за споделено настаняване – моделите на финансово поведение, преглед на дейността им според брой предложения и потенциала и бързината на разрастване.

- Анализ на географското разпространение и дисперсираност на споделеното настаняване, както и маркиране на дестинациите, където има концентрация на предлагане и такива, където то е слабо внедрено.
- Изработване на демографски профил на хостовете на споделеното настаняване, в ролята им на първични доставчици и микро-хотелиери.

Г.7.18. Илиева, Елена. 2020. Интернет и мобилните технологии – катализатор за развитие на споделеното настаняване – сборник доклади от Юбилейна международна научна конференция 100 години УНСС и 30 г. катедра „Икономика на туризма“ на тема „Туризмът – отвъд очакванията“, с. 475-485, ISBN 978-619-232-297-7

Резюме: Икономиката на споделянето навлиза в туристическата индустрия с бързи темпове като дава възможност за успешно стартиране на бизнес, който предлага споделени продукти и услуги. Сред най-разпространените споделени услуги са настаняване и пътуване, като едни от най-известните в общественото пространство медиатори на споделено настаняване или пътуване са Airbnb, 9Flats, Uber, and Lyft. Разрастването на тези нови компании е с високи темпове, а дейността им съществено променя облика на туристическата индустрия. В тази връзка отчетлив е фактът, че споделянето не е нова практика в обществен план, но днес то притежава осъвременен облик – дигитализиран, което се оказва катализиращата сила за по-горе споменатото разрастване на икономиката на споделянето и в частност на споделеното настаняване – един от най-развитите клонове на този съвременен икономически модел. **Основните приноси на разработката** могат да бъдат индикирани като:

- Разглеждане на историческото развитие на актовете по споделяне и извеждане на предпоставките за разрастването му;
- Теоретичен анализ и дефиниране на дигитализираното споделено настаняване с отличителни характеристики пред традиционното споделяне на настаняване;
- Оценка на ролята на ИКТ-технологии за развитието и разрастването на споделеното настаняване.

Г.7.19. Илиева, Елена. 2020. Отражение на Ковид-19 върху споделеното настаняване на Airbnb – сборник доклади „Туризмът, образование, бизнес“ на Колеж по туризъм-Бургас, с. 84-93, ISBN 978-619-7125-74-0

Резюме: Безпрецедентното разпространение на Ковид-19 в целия свят в пандемията предизвика дълбока криза в световната икономика. Един от най-засегнатите отрасли е туризмът, където хотелиерството и другите видове настаняване изпитаха значително отрицателно въздействие от пандемичната ситуация. Сектор настаняване, като интегрална част от туризма, наред с ресторантьорството, са едни от най-потърпевшите в условията на кризата. Споделеното настаняване е една от най-новите структури в туристическата индустрия, като от появата на съвременните платформи по споделяне, тя бележи устойчив ръст. Изследването е съсредоточено върху споделеното настаняване и негативното въздействие на кризата върху него, като се осъществява сравнителен анализ с туристическата индустрия и хотелиерството. Използвани са официални проучвания и данни за индустрията на споделеното настаняване от лидерът в системата Airbnb. Основната цел на изследването е синтез на адаптивните решения на Airbnb за борба с негативното въздействие на Ковид-19 и структурирането им в две основни направления - към гостите и към домакините. Резултатите предоставят цялостно представяне на въздействието на кризата с Ковид-19 върху споделеното

настаняване и начина, по който Airbnb се бори с нея, което показва добрите практики в тази област. **Основните приноси на разработката** могат да бъдат индикирани като:

- Анализ на отражението на пандемията от Ковид-19 върху туризма, хотелиерството и споделеното настаняване, както и осъществяване на сравнителна характеристика на отражението по трите направления;
- Систематизация на действията на лидерът в споделеното настаняване – Airbnb, на чиято база са оценени добрите практики при противодействието на негативното влияние от пандемията върху споделеното настаняване;

Г.7.23. Илиева, Елена. 2021. Мотиватори и бариери за участие в системата на споделеното настаняване – сборник доклади от Международна научно-практическа конференция на Стопански факултет на ВТУ „Св.св. Кирил и Методий“ на тема „Туризмът и глобалните кризи“, 21 април 2021 г., с. 622-631, ISBN: 978-619-7281-73-6
Резюме: Споделената икономика се отрази значително на туризма през последните десетилетия. Споделеното настаняване, като основна част от системата на споделената икономика, набира голяма популярност сред потребителите. Тя предоставя редица положителни ефекти на заинтересованите страни, въпреки че може да покаже и отрицателни такива. По-специално, потребителите изпитват повишен интерес към споделеното настаняване като алтернатива на хотелиерството. Основните причини за тази поява са икономическите ползи, възможността за автентично преживяване и устойчивото поведение спрямо околната среда. Негативните могат да бъдат открити в недостатъчните гаранции за сигурността на потребителите на споделени услуги, съмненията за укриване на данъци и нелоялна конкуренция спрямо други предприемачи в туризма, както и слабата защита на личните данни на потребителите. В тази връзка, *основна изследователска цел на настоящата разработка е да изследва състоянието и влиянието на споделената икономика в туризма, на чиято база да представи основните мотиватори и бариери за участие в споделеното настаняване като алтернатива на традиционното хотелиерство.* **Основните приноси на разработката** могат да бъдат индикирани като:

- Оценено е влиянието на споделената икономика в туризма, което е структурирано по основни направления;
- Анализирани са мотиваторите за участие в системата на споделеното настаняване за основните субекти;
- Посочените са бариерите за участие в системата за споделено настаняване.

Г.7.24. Илиева, Елена. 2021. Историческо развитие на бартера и алтернативните валути и влиянието им върху съвременните форми на споделяне в туризма – сборник доклади от научна конференция „Туризм, образование, бизнес“ на Колеж по туризъм-Бургас, 29-30 октомври 2021 г., с. 125-132 ISSN 2738-893X

Резюме: Икономиката на споделянето се развива динамично през последните две десетилетия, докато достигна етапа на разширяване и диверсификация. В туристическия бранш вече съществуват модерни платформи, които дават възможност не само за споделяне на транспорт, храна и пространства, но и на различни видове пътувания, стоки, информация, преживявания и т.н. От друга страна, бартерните практики и алтернативните валути, са добре познати още от древността. Публикацията цели да представи историческото развитие на бартера и алтернативните валути и да се посочи тяхното влияние върху съвременните форми на споделена икономика в туризма. Познаването в дълбочина на икономиката на споделянето в туристическата индустрия е единственият начин да се разбере, организира и управлява

по ефективен начин. *Основна изследователска цел на настоящата публикация е да представи историческото развитие на бартера и алтернативните валути и да посочи влиянието им върху характеристиките на съвременните форми на споделяне в туризма.* **Основните приноси на разработката** могат да бъдат индикирани като:

- Изследвано е историческото развитие на бартерните практики и алтернативните валути е представени;
- Посочените са съвременните форми на споделяне в туризма;
- Анализирани са различни платформи за споделяне в туризма и се посочват сходните специфични характеристики с бартера и алтернативните валути.

Г.7.25. Илиева, Елена. 2021. Маркетинговият консорциум като съвременна алтернатива за успешен хотелиерски бизнес - Академично списание „Управление и образование“ към Университет „Проф. д-р Асен Златаров“, Бургас, т. XVII (2), стр.49-54, ISSN 13126121

Резюме: През последните десетилетия хотелиерската индустрията претърпя значителна консолидация. Счита се, че 75% от капацитета на хотелиерството в САЩ на база леглови капацитет е представен от обекти, принадлежащи към различен тип сдружения. Големите хотелски корпорации към момента доминират и на хотелиерския пазар в Европа, където AccorHotels, InterContinental Hotels Group и Best Western International Inc. са трите най-големи групи според броя на стаите. Обединяването на ресурси чрез присъединяване към хотелиерска верига може да създаде икономии от мащаба, които позволяват на обектите да се позиционират по-ефективно. В съвременната хотелиерска индустрия те могат да избират между различни опции за обединяване, сред които най-разпространени са франчайзинг, най-често към корпоративна верига, и маркетингов консорциум. Последните са предпочитан вариант за собствениците на обекти, които ценят независимостта и не желаят да сключат традиционния договор за франчайз. Счита се, че маркетинговия консорциум предлага най-доброто от двете практики – независимост, съчетана с привилегиите на известна марка. Ето защо, основната изследователска цел на тази статия е да *изследва и представи маркетинговия консорциум в хотелиерството като съвременна алтернатива за независимите обекти, предлагаща редица предимства пред алтернативните ѝ.* **Основните приноси на разработката** могат да бъдат индикирани като:

- Теоретичен анализ на същността и особеностите на маркетинговия консорциум в хотелиерството;
- Изтъкване на основни видове маркетингови консорциуми в хотелиерството;
- Сравнителен анализ между ефектите при присъединяването към корпоративна верига и маркетингов консорциум за хотелиерски обект.

Г.7.26. Илиева, Елена. 2021. Условия за присъединяване на ресторантьорските обекти в България към международни корпоративни вериги – сборника доклади от научно-практическа конференция на Стопански факултет на ВТУ „Св.св. Кирил и Методий“ на тема „Развитие на българската и европейската икономика“, 21 април 2021 г., с. 632-640, ISBN: 978-619-7281-73-6

Резюме: Процесът на консолидация в ресторантьорския бранш се засили през последните десетилетия. Целите за растеж на големите ресторантьорски корпорации по света ги карат да търсят гъвкави некапиталови форми на разширяване, сред които франчайзингът е най-предпочитан. Българският ресторантьорски пазар показва висока

степен на фрагментация, което означава, че пазарът има добри перспективи за консолидация. В условията на икономическа криза и силно фрагментиран национален пазар на ресторанти присъединяването към международна корпорация с утвърдена репутация е ефективен избор за развитие. Основната цел на изследването е да представи най-новите условия за присъединяване на българските ресторантьорски заведения към международен ресторантьорски бранд при запазване на икономическа и правна независимост. **Основните приноси на разработката** могат да бъдат индикирани като:

- Изследване на състоянието на ресторантьорските вериги по света и посочване на водещите брандове и анализ на дейността им в България;
- Систематизация на актуалните икономически условия за присъединяване под формата на франчайзингов договор;
- Анализ и оценка на франчайзинговия пазар в българската ресторантьорска индустрия и нивото на представителство на международните ресторантьорски вериги на националния пазар.

Г.7.27.Илиева, Елена. 2022. Влияние на пандемията от Ковид-19 върху споделеното настаняване - Академично списание „Управление и образование“ към Университет „Проф. д-р Асен Златаров“, Бургас, т. XVI (2), с. 86-94, ISSN 13126121

Резюме: През последните десетилетия икономиката на споделянето оказва значително влияние върху туризма, особено върху сектора на настаняването и придоби голяма популярност сред потребителите. След като пандемията Ковид-19 се разпространи по целия свят, една от най-значително засегнатите индустрии е туристическата. Тъй като един от най-силно засегнатите сектори е настаняването, споделеното настаняване не прави изключение. Повечето от проучванията изследват отрицателното въздействие на пандемията върху икономическите резултати на споделеното настаняване и приложения допълнителен протокол за почистване и дезинфекция на помещенията за настаняване. След като повечето от ограниченията за пътуване са премахнати и туристическата индустрия придобива благоприятна среда за устойчивост, е необходимо да се определят перспективите за бъдещо развитие на споделеното настаняване. Основната цел на настоящото проучване е да се разкрие въздействието на пандемията върху индустрията за споделено настаняване в световен мащаб и на двата основни пазара - САЩ и Европа, и да се очертаят бъдещите перспективи за възстановяване и модели на развитие. **Основните приноси на разработката** могат да бъдат индикирани като:

- Икономически анализ на влиянието на пандемията от Ковид-19 върху споделеното настаняване в световен мащаб;
- Изследване на влиянието на пандемията от Ковид-19 върху споделеното настаняване в САЩ и Европа;
- Представяне на основните перспективи за възстановяване на споделеното настаняване в САЩ и Европа.

Г.10.1.Дъбева Т.; Луканова, Г. ; Господинова, А.; Клетева, Е. 2016. Приложение на тайм шеър в хотелиерството на Приморските области на България. Унив. изд. Наука и икономика. Варна, с. 38-71, 179-209, ISBN 978-954-21-0908-2

Резюме: Хотелиерската индустрия продължава да се разраства, усъвършенства и глобализира. Тя е доказано крупен работодател, с огромен обем продажби, дори и в

период на криза капацитетът ѝ се увеличава. При тази ситуация се наблюдава явлението „свръхкапацитет”, т.е. по-голям обем на суперструктурата спрямо туристопотока, като се разминават и темповете на нарастване на двете величини. Свръхкапацитетът като явление логично засилва конкуренцията между стопанските субекти в хотелиерството и туризма за запазване на позиции и особено за завоюване на нови пазари и сегменти. Хотелиерските организации и предприемачи непрекъснато тестват нови идеи и продукти с цел конкурентни предимства, отличаване на предлагането, атрактивност и удовлетворяване на изискванията на търсенето. Едно от нововъведенията е тайм шеър, това е безспорно крупна иновация в областта на владене и експлоатация на хотелиерската собственост без еквивалент в хотелиерските продуктови концепции, която постъпателно се развива, обогатява и модифицира. Генезисът на тайм шеър е през 70-те години на 20 век, но масовизирането му е след 90-те години. Атестат е значителният прираст в тайм шеър индустрията по повечето резултативни показатели за цитирания период. Количеството продажби от 1990 г. до 2012 г. се покачва близо 5 пъти, броят продадени ваканционни седмици нараства близо 7.5 пъти до 16 млн. ваканционни седмици или еквивалента им в точки, а собствениците се увеличават 6 пъти до над 7 млн. тайм шеър собственика. Динамиката в цената също показва положителен тренд – средна цена от \$19.000 за ваканционно седмица, което отразява покачване с 22% от началото на хилядолетието. Тази информация показва, че тайм шеър е динамично развиващ се продукт, пред който има положителни перспективи.

В тази връзка предмет на изследването е тайм шеър продукта, а обект хотелиерството на трите приморски области на България – Бургас, Варна и Добрич. Основната изследователска цел е: на базата на анализа и оценката на особеностите на тайм шеър и на условията и предпоставките за неговото развитие, да се разкрият възможностите за приложението му в хотелиерството на трите приморски области на България.. Смятаме да реализираме целта чрез изпълнението на следните научноизследователски задачи: **1. Разкриване на същността и особеностите на тайм шеър в хотелиерството; 2. Анализ на условията и предпоставките за приложение на тайм шеър в хотелиерството на трите приморски области на България; 3. Определяне на възможности за приложение на тайм шеър в хотелиерството на трите приморски области на България.** Основната теза на авторите е, че: съществуват благоприятни условия и предпоставки за начално приложение на тайм шеър в хотелиерството на трите приморски области на България. Реализирането на основната цел и задачи на проучването се осъществяват чрез приложението на разнообразни изследователски методи като системния подход, методите на научния анализ и синтез, индукция и дедукция, методът на експертната оценка, разнообразни статистически методи, включително SPSS програмен продукт, методът на анкетното проучване. В монографичния труд е използвана богатата информационна база, включваща публикациите на водещи изследователи в анализираните области, както и данни от проучвания и документи на различни институции и организации като СТО, МХРА, ARDA, II, RCI, от Интернет сайтове и статистически справочници.

*** д-р Елена Клетева - глава първа, §.1.2; §.1.3.; § 1.4.; глава трета - §. 3.2. – **общ обем от 75 стр.**

II. Изследвания, свързани с икономическите аспекти на туризма и хотелиерството – актуално влияние, съвременни изменения и перспективи за развитие по показател Г.7.6., Г.7.7., Г.7.10., Г.7.20., Г.7.21., Г.7.22., Г.7.29., Г.7.30., Г.8.1., E20, E21.1-E.21.3..

Част от научно-изследователските проучвания се ориентират към икономическите аспекти на туризма, респективно хотелиерството. Туризмът формира съществена част от световната икономика, а като приоритетен отрасъл в България съставлява и важна част от националната икономика. В ролята си на лектор на икономически дисциплини в туризма, изследването на икономическото състояние и динамика на туризма и в частност хотелиерството саважна част от научните ми изследвания и разработки. Стремешът в проучванията ми е да анализирам съвременни аспекти на туризма, в чиято светлина да оценям икономическото влияние и специфики на туристическата и хотелиерската дейност.

Г.7.6. Клатева, Елена, Велев М. 2015. “Роля на селския туризъм в икономиката на Средецкия регион“, съавт. Велев М., по проект Проект № 322 „Фолклорни реликти, религиозен канон и селски туризъм в Средецкия край“ по НИХ, с. 11-28

Резюме: Туристическата индустрия се развива и се променя постоянно по отношение на своята структура. През последните години в развитието ѝ се наблюдава разработване, възприемане и прилагане на две съвременни концепции – за развитие на устойчив туризъм и за развитие на алтернативен туризъм. Това до голяма степен е инспирирано от промените в нагласите и желанията на т.нар. „нов турист“, който има повишено екологично съзнание, притежава стремеж за „връщане назад към природата“, търси неувредени туристически места, както и желае индивидуализиран туристически продукт, при който има свободата да планира и избира самостоятелно. Тъй като масовият туризъм, който по правило е стандартизиран и насочен към силно експлоатирани туристически територии, не е в състояние да отговори на тези очаквания, започват да се развиват редица алтернативни специализирани форми на туризъм. Сред тях попада и селският туризъм, който представлява алтернативна форма на туризма и носи в себе си характеристиките на устойчивото развитие на туризма. Въпреки щадящия характер на селския туризъм, той представлява подсектор в туристическата индустрия, което само по себе си определя и предполагаемите икономически ползи от тази дейност. Поради тази причина, основна цел на настоящата разработка е да се характеризира селският туризъм, в чиято светлина да се анализира ролята му в икономиката на Средецкия регион. **Основните приноси на разработката** могат да бъдат индикирани като:

- Характеристика и дефиниране на селския туризъм и посочване на ефектите за заинтересованите страни;
- Изследване на селския туризъм в Средецкия регион и посочване на отличителните му характеристики;
- Анализ на икономическата роля и значение на селския туризъм за Средецкия регион и очертаване на позитивните ефекти за дестинацията.

Г.7.7. Клатева, Елена, Велев М. 2016. Проблеми на пазара на труда в туристическия сектор в област Бургас, съавт. Велев М. – Научни трудове на Аграрен университет - Пловдив „Специализирани видове туризъм-предизвикателства и перспективи“, 2016, том LX, кн.1, стр.255-262. (Авторовото участие е 50%), ISSN 1312-6318 (Print), ISSN 2367-5845 (Online)

Резюме: Проблемите на пазара на труда в България са често засягани в научни публикации на различни автори. За съжаление, по-рядко се наблюдават проучвания на пазара на труда в отделни сектори на икономиката. Особено важни са те в областта на туризма, където заетостта е силно повлияна от сезонния фактор. Поради това, въпреки нуждата от квалифицирани кадри и наличието на такива при не малкото завършващи

специалисти и висшисти в областта, се наблюдава високо текучество на служителите и ниска годишна работна заплата. По-конкретно, пазарът на труда в област Бургас е специфичен и също силно повлиян от сезонността, като намалението на броя 256 на регистрираните безработни през месеците април, май и юни и силното им увеличение през септември и октомври е ежегоден феномен. В тази връзка, обект на изследване в настоящия доклад е туристическият сектор в област Бургас. Предмет на изследване е туристическият пазар на труда, чиито проблеми осезаемо влияят на развитието на този отрасъл в региона. **Основните приноси на разработката** могат да бъдат индикирани като:

- Анализ на икономическите и демографските характеристики на област Бургас;
- Изследване на състоянието на пазара на труда в област Бургас;
- Проучване на състоянието на туризма в България и в област Бургас.

Г.7.10. Илиева, Елена, Янев Розалин. 2018. Управление на рекламиите в хотелиерството. International Scientific and Practical Conference – Ukraine, Bulgaria, EU: Economic and Social Development Trends, Burgas, 27-30 June, Avangard Prima, pp. 118-122, ISBN 978-619-239-023-5

Резюме: Проблемът с рекламиите се отнася до всички производствени и най-вече търговски предприятия, но особено негативен ефект има върху хотелиерството. Според наши проучвания, причините за стотиците рекламии (отнасящи се за 108 изследвани хотела) в много редки случаи са по повод обслужването в хотела. Първата основна причина за тях е високата музика, особено в нощните часове. Тя е характерна и за други туристически страни, но за разлика от нашата, там се предприемат определени мерки за ограничаване на отрицателния ефект, главно чрез сепариране на териториите за развлечения и за почивка. Другата основна причина за рекламии, която е типична за нашата страна, е еднообразната закуска и незадоволителното качество на храната в някои от хотелите. **Основните приноси на разработката** могат да бъдат индикирани като:

- Характеристика на основните видове рекламии в хотелиерството;
- Изследване на подходите при обработка на рекламии в хотелиерството;
- Индикиране на техники при водене на кореспонденция при опериране с рекламии в хотелиерството.

Г.7.20. Янев, Р. И Илиева, Е. 2020. Намаленият размер на ДДС за заведенията за хранене и развлечения и възможността за справяне с последствията от Ковид-19 – сборник доклади „Туризм, образование, бизнес“ на Колеж по туризъм- Бургас, с. 189-193 ISBN 978-619-7125-74-0

Резюме: Пандемията от Ковид-19 оказва значително въздействие върху туристическата индустрия поради ограниченията за пътуване и спада в търсенето сред туристите. Разпространението на коронавируса се отрази масово на туристическата индустрия, а една от най-засегнатите сфери беше ресторантьорството. В настоящия доклад се разглеждат възможностите, предоставени от решението на българското правителство да намали размера на ДДС за заведенията за хранене и развлечения, с цел преодоляване на последиците от пандемията от Ковид-19. Акцентът е поставен върху възможните ползи за националния бюджет, които биха възникнали при адекватни решения за цените и ценообразуването от страна на ресторантьорите, както и пряко за самите тях. Обсъждат се различни варианти на последици в резултат на взетите решения за разпределение на ползите и спестяванията вследствие на намаления размер

на ДДС. Основна цел на настоящия доклад е да разгледа възможните ползи не само за бизнеса, но и за републиканския бюджет, при конкретни ценови решения от страна на ресторантьорския бизнес в следствие на намалената ставка на ДДС за ресторантьорския бранш. **Основните приноси на разработката** могат да бъдат индикирани като:

- Оценка на потенциалните последици за българската икономика при непроменена ставка на ДДС за ресторантьорството;
- Изследване на икономическите ефекти при промяна на ставката за ДДС в ресторантьорството и сравнителен анализ;
- Индикиране на варианти за използване на реализираната икономия от намалената ставка на ДДС за ресторантьорството.

Г.7.21. Илиева, Е. 2020. Airbnb: Икономическо влияние в икономиката на рецептивната дестинация – сборник доклади Научна конференция с международно участие "Туризм и свързаност" към ИУ-Варна, с. 196-203, ISBN 978-954-21-1052-1

Резюме: Туристическата индустрия става все по-повлияна от съвременните технологии. Он-лайн туристически агенти като Expedia, TripAdvisor, Trip.com и Booking Holdings до голяма степен играят основна роля в оформянето на съвременния облик на процеса по търсене и резервиране на пътувания, респективно настаняване. Именно възможността да се използват дигитални способи за планиране, резервиране и споделяне на впечатления за туристическия продукт промени съдържанието и обхвата на туризма в 21-ви век. Туристическото настаняване не прави изключение, като споделеното настаняване е един от най-разпространените съвременни варианти, предлагащ редица преимущества както за туристите, така и за предприемачите в туризма. Проучването има за цел да разкрие най-актуалното икономическо въздействие на споделеното настаняване върху икономиката на приемащата дестинация - на национално и местно равнище. Като най-голям представител на споделеното настаняване в световен мащаб, Airbnb е обект на настоящото изследване. **Основните приноси на разработката** могат да бъдат индикирани като:

- Характеристика на бизнес модела на Airbnb и специфичните му особености;
- Анализ на икономическото влияние от споделеното настаняване на Airbnb в национални и местни икономики на различни туристически дестинации;
- Оценка на икономическото влияние от споделеното настаняване на Airbnb с акцент пазари САЩ и Европа и очерк на перспективите за нататъшен растеж.

Г.7.22. Илиева, Елена. 2021. Структуриране на споделената икономика и участието на туризма в нея - Академично списание „Управление и образование“ към Университет „Проф. д-р Асен Златаров“, Бургас, т. XVII (2), с. 40-48, ISSN 13126121

Резюме: Както днес, така и в миналото, индивидът сам по себе си не може да произведе всичко, от което се нуждае – както продукти, така и услуги. Поглеждейки от дистанцията на днешното време, бихме могли да отбележим, че споделянето и кооперирането между субектите извън традиционните форми на икономически взаимоотношения са в природата на човека, предоставят гъвкавост в трудни и кризисни ситуации и имат силно изразен социален ефект. Икономиката на споделянето в най-общ план представлява мрежи от хора, които си сътрудничат, за да използват по-ефективно недобре използвани ресурси, като по този начин изместват традиционните институции. Вследствие на глобалната икономическа криза, нарастващите негативни последици от консуматорското поведение и изострената борба между индивидите за ефективно разходване на достъпните ресурси, споделената икономика се е развила и разширила значително, като към днешна дата тя включва

много голям брой от дейности, продукти и услуги. Ето защо, основната изследователска цел на тази статия е да *изследва, класифицира и типологизира отделните подсистеми в рамките на споделената икономика, използвайки различни критерии за структуриране, постигайки всеобхватност на систематизацията*. **Основните приноси на разработката** могат да бъдат индикирани като:

- Изследване и структуриране на споделената икономика;
- Позициониране на туризма в системата на икономика на споделяне и индикиране на субсекторите с влияние върху туристическата дейност.

Г.7.29. Илиева, Елена. 2022. Оценка на влиянието на Ковид-19 пандемията върху пазара на труда в туризма: Проучване на основни туристически региони, International Scientific Conference "Contemporary tourism challenges", 12 May 2022, Авангард, с. 803 – 813, ISBN 978-619239-710-4

Резюме: Туризмът е един от отраслите, които формират съществена част от БВП и от заетостта в глобален план. С настъпването на пандемията от Ковид-19 това е един от секторите, който понесе значими негативни последици по направление на всички свои основни икономически индикатори. Много квалифицирани, опитни и мотивирани за работа в туризма кадри напуснаха индустрията и се пренасочиха към работа в алтернативни сектори. Загубата за туристическата индустрия на квалифицирани кадри е трудно измерима, но в практически план почти 19% от заетостта в сектора е загубена през първата година от пандемията. Влиянието на Ковид-19 върху туризма и пазара на труда в туризма е негативно в глобален мащаб, но е с различна сила в отделните основни туристически региони по света, което резултира в различни перспективи за възстановяването на сектора. В тази връзка, *основна изследователска цел на настоящата разработка е да характеризира пазара на труда в туризма преди появата на Ковид-19 и да изследва състоянието му след настъпване на пандемията, на чиято база да се оцени влиянието на Ковид-19 върху пазара на труда в туризма*. **Основните приноси на разработката** могат да бъдат индикирани като:

- Характеристика на пазара на труда в туризма и анализ на влиянието на пандемията върху основни нейни индикатори;
- Изследване на влиянието на Ковид-19 пандемията върху пазара на труда в туризма по основни географски райони;
- Препоръки за смекчаване и борба срещу негативното влияние на пандемията върху пазара на труда в туризма.

Г.7.30. Илиева, Елена. 2022. Оценка на влиянието на Ковид-19 пандемията върху пазара на труда в туризма на ЕС, International Scientific Conference "Contemporary tourism challenges", 12 May 2022, Велико Търново, Авангард, с. 792 – 802, ISBN 978-619239-710-4

Резюме: Туризмът в глобален мащаб е един от секторите, който бе най-силно засегнат от настъпването на Ковид-19 пандемията. Рестрикциите по целия свят бяха в различен мащаб на регионално ниво, но практически навсякъде бе блокирана възможността от практикуване на туризъм. В Европа държавите членки на ЕС се диференцираха по силата на ограниченията към населението, но като цяло туристическият сектор понесе значителни спадове по всичките си основни икономически параметри. Туризмът е един от основните генератори на работна заетост в ЕС и винаги е бил един от приоритетните отрасли в съюза. Секторният пазар на труда притежава свои специфики, които го очертават като чувствителен в обществен и

социален план – преимуществена заетост на жени, млади хора и работници с временна или непълна заетост. Към момента съществуващата работна ръка в туризма на ЕС е запазена до голяма степен от правителствени схеми за подпомагане на сектора. Перспективите за възстановяване на туризма са от изключителна важност за ЕС поради факта, че тя формира съществена част от икономиката му. Това е невъзможно да се случи дори и при 100%-во отпадане на рестрикциите ако в сектора няма достатъчно работна ръка, за да поддържа нормалното функциониране на дейността. В тази връзка, основна изследователска цел на настоящата разработка е да изследва състоянието на пазара на труда в туризма в ЕС преди настъпване на Ковид-19 и да анализира неговите основни икономически показатели след настъпване на пандемията, на чиято база да очертае влиянието на Ковид-19 върху пазара на труда в туризма. **Основните приноси на разработката** могат да бъдат индикирани като:

- Характеристика на пазара на труда в туризма в рамките на ЕС;
- Изследване на влиянието на Ковид-19 пандемията върху пазара на труда в туризма в ЕС;
- Насоки за смекчаване негативното влияние на пандемията върху пазара на труда в туризма в ЕС.

Г.8.1. Ilieva, Elena, Yancheva, Krasimira 2022. Study of the Specific Covid-19 Pandemic Effects on the Bulgarian Tourism Labour Market, Journal of Economic Studies , Vol. 31, Issue 8, pp. 108-132, ISSN 2284-7995, E-ISSN 2285-3952

Резюме: Пандемията Ковид-19 се отрази значително на туризма през последните две години. Туристическата индустрия формира голяма част от световния БВП и е важен отрасъл по отношение на заетостта. Голямото изтичане на квалифицирани, опитни и мотивирани туристически работници е тежко за бъдещото възстановяване и перспективите за развитие на туристическия бизнес. Зависимите от туризма дестинации, като България, са най-засегнати. Близко 11 % от българската икономика се формира от туристическата индустрия. Някои региони, като Черноморското крайбрежие, са едни от най-зависимите от туризма региони в страната, тъй като много хора виждат препитанието си в заетостта в туризма. Освен това, като туристическа дестинация с традиции, туристическата основа на България се съдържа в опитните и квалифицирани работници в бранша. Основната цел на настоящата статия е да изследва влиянието на Ковид-19 върху българския туристически пазар на труда, за да разкрие бъдещите перспективи за неговото развитие. Настоящото изследване е посветено на една изключително актуална тема, а именно проблемите с персонала в туризма. Неговата цел е да провери нагласите и мотивацията на участниците на пазара на труда в туризма след пандемията Ковид-19. Предмет на изследването е оценката на последиците от пандемията за заетите в туристическия бранш. Обект на изследването са двата туристически региона - Варненското и Бургаското Черноморие. **Основните приноси на разработката** могат да бъдат индикирани като:

- Оценка на въздействието на пандемията от Ковид-19 върху туристическата индустрия;
- Анализ на конкретните последици от разпространението на Ковид-19 за пазара на труда в туризма;
- Емпирично проучване, анализ и оценка на мнението на работодателите и служителите за последиците от пандемията за заетостта в туристическата индустрия;

- Посочване на възможностите и бъдещите сценарии за устойчивост на туризма и препоръки за минимизиране на негативните последици от пандемията.

Ш. Изследвания, свързани със съвременните аспекти на туристическото търсене по показател Г.7.8., Г.7.9., Г.7.11., Г.7.15., Г.7.28., Г.7.31.;

Туризмът е динамично развиваща се система, като през годините под влиянието на външни и вътрешни фактори редица индикатори на индустрията, респективно туристическото търсене и предлагане, претърпяха значителни изменения. Съществен научен интерес представляват промените в туристическото търсене – стил и дестинации на пътуване, потребителски желаниа за начин на престой и атракции, нагласи за практикуване на алтернативни видове и форми на туризъм и др. Особено важен е отговорът на туристическото предлагане към тези промени в туристите, който не винаги успява да бъде навременен. В тази област научния ми интерес засяга очертаване на значими сегменти туристи за България, променени туристически търсения към страната и условията и подходите за адаптация на туристическото, респективно хотелиерското, предлагане в страната и по света към съвременното туристическо търсене.

Г.7.8. Илиева, Елена. 2018. Профил на китайския туризъм в контекста на „ЕС – Китай 2020“. Академично списание „Управление и образование“ към Университет „Проф. д-р Асен Златаров“, Бургас, т. XIV (2) с. 25-32, ISSN 13126121

Резюме: През последното десетилетие Китай отбеляза развитие, безпрецедентно по своите бързина и мащаб. На национално равнище Китай се стреми да реформира своя остарял икономически и социален модел и да поеме по по-балансиран път на развитие. Понастоящем Китай е влиятелен икономически и финансов участник на международната сцена. Той е вторият по големина търговски партньор на ЕС, а Европа, благодарение на своята стабилна и сигурна в правно отношение среда, вече е най-важната дестинация за преките чуждестранни инвестиции на китайските предприятия. Именно това породило и необходимостта от изграждане на стратегия за насърчаване на взаимоотношенията между ЕС и Китай – „ЕС – Китай 2020“. Изключение не прави и туризма, който е посланик на мир и межкултурен обмен. От една страна все повече китайски туристи посещават Европа, а от друга Китай като туристическа дестинация продължава да представлява голям интерес за туристите от Стария континент – както за културен и рекреативен, така и за бизнес пътувания. Основната изследователска цел на тази статия е да *изследва и анализира китайския туризъм в контекста на „ЕС – Китай 2020“*, с което да се очертаят неговите основни характеристики предвид факта, че *Китай е основен бъдещ партньор в международните отношения на ЕС*. **Основните приноси на разработката** могат да бъдат индикирани като:

- Анализ на туризма в Китай като едно от основните направления в интегрираната стратегия за насърчаване на взаимоотношенията между двете разглеждани дестинации – „ЕС – Китай 2020“;
- Изследване на дейностите и инициативите на България по посока насърчаване на международния туристопоток от Китай, както и степента на посещаемост на страната от китайски туристи;
- Проучване на основни показатели за туризма на Китай, на чиято база се изготвя профил на китайския международен туризъм;
- Оценка на състоянието и перспективите пред китайския туризъм, в чиято светлина се очертава Китай като потенциален значим емитивен пазар за ЕС и България.

Г.7.9. Илиева, Елена. 2018. Характеристика на китайския международен турист. Академично списание „Управление и образование“ към Университет „Проф. д-р Асен Златаров“, Бургас, т. XIV (2), с. 33-40, ISSN 13126121

Резюме: Китайските туристи са основен сегмент в международната туристическа индустрия. Въпреки утвърдените възгледи, че те пътуват предимно на близки разстояния (Тайланд, Япония, Индонезия), през 2017 г. се отчете официално промяната в посоката на китайския туристопоток. Все по-голяма част от тях се насочват към нетипични за тях места, като за пръв път в топ 5 на приемащите дестинации се нареди европейски представител – Париж. Фокусът на интереса на китайския турист се измества към по-малко познати и по-далечни дестинации, където няма огромно струпване на масови туристи. В тази връзка Европа се оказва дестинация лидер, като в частност Балканите стават все по-привлекателни за китайците, като малко познати места с огромен потенциал от културни забележителности и възможности за прекарване на „качествено време“. Ето защо, основната изследователска цел на тази публикация е да *изследва характеристиките и особеностите на китайския международен турист като потенциален перспективен пазарен сегмент за Европа и в частност България*. **Основните приноси на разработката** могат да бъдат индикирани като:

- Изследване на качествените и количествени промени на китайския международен туризъм.
- Анализ на основни показатели на изходящия туризъм на Китай, с което се очертават бъдещите промени и тенденции в развитието му.
- Анализ на основните характеристики на китайския международен турист от психологически и поведенчески характер, на чиято база се определят основни атракционни на приемащата дестинация, които са търсени от китайските туристи.

Г.7.11. Илиева, Елена. 2018. Китайските туристи и технологичните иновации – възможности за преодоляване на пречките пред посещението им в България. Сборник доклади от международна научна конференция :Туризмът и иновациите, посветена на 55 г. Колеж по туризъм – Варна, изд. Наука и икономика, ИУ-Варна, с. 286-301, ISBN 978-954-21-0973-0

Резюме: Китайският международен туризъм формира основна част от туристическото потребление в световен мащаб. През последното десетилетие той се развива с бързи темпове, което гарантира позиционирането му като основен фактор в туристическата индустрия в бъдеще. Предвид факта, че китайците са най-големите интернет потребители в света и са интегрирали съвременните технологии във всички сфери на своето ежедневие, считаме, че съществуват добри възможности за внедряването на съвременни технологични решения в българската туристическа практика с цел привличане на този сегмент туристи. Основната изследователска цел на публикацията е да се *изследват възможностите за преодоляване на част от пречките пред посещението на китайски туристи в България посредством внедряването на съвременни технологични решения в националната туристическа практика*. **Основните приноси на разработката** могат да бъдат индикирани като:

- Посочване на основните съвременни технологични иновации в туризма и начина на тяхното влияние.
- Характеризиране на китайския международен турист с акцент потенциалната му значимост за българския туристически бизнес.

- Анализ на най-новите технологични решения сред китайските туристи и индикиране на сферите им на приложение.
- Оценка на пречките пред посещението на китайски туристи в България и направят предложения за преодоляването им чрез технологични иновации.

Г.7.15. Илиева, Елена. 2019. Профилиране на някои от най-значимите сегменти вътрешни туристи за българското хотелиерство. International Scientific and Practical Conference – Ukraine, Bulgaria, EU: Economic and Social Development Trends, Burgas, 27 June-01 July, Avangard Prima, pp. 118-122, ISBN 978-619-239-023-5

Резюме: В днешно време ставаме свидетели на динамична конкурентна борба между хотелиерските обекти за завладяването на повече клиенти, по-голям пазарен дял и повече власт и независимост. Маркетинговите похвати са от основно значение в този процес, като най-важен е анализът на пазара, тъй като е определящ за това към какви клиенти ще се насочи фирмата, какъв продукт ще продава и по какъв начин ще го предложи. Поради този факт сегментирането, заедно с профилирането, са изключително важни. Те спомагат обектът да изгради ясна представа за потенциалните си потребители и да конструира цялостния си хотелиерски продукт по адекватен начин. Ето защо, *основната изследователска цел на тази публикация е да профилира някои от най-значимите сегменти български туристи на вътрешния хотелиерски пазар, представяйки основни техни характеристики.* **Основните приноси на разработката** могат да бъдат индикирани като:

- Сегментиране на основните туристи при практикуване на вътрешен туризъм в страната;
- Авторова методика за характеристика и представяне на профилите на туристите;
- Изготвяне на профили на някои от основните пазарни сегменти в рамките на вътрешния туризъм в България.

Г.7.28. Илиева, Елена. 2022. Перспективи за развитие на климатолечебния туризъм в България - Академично списание „Управление и образование“ към Университет „Проф. д-р Асен Златаров“, Бургас, т. XVI (2), с. 78-85, ISSN 13126121

Резюме: Туристическата индустрия формира голяма част от световния БВП и е важен отрасъл по отношение на заетостта, даващ препитание на повече от 334 милиона души по света. Здравният туризъм е една от най-бързо развиващите се части на туристическата индустрия, която според РwC бележи 10-12 % годишно увеличение в световен мащаб и между 12 и 15 % в Европа. Здравният туризъм е една от приоритетните форми на туризъм в България съгласно Националната стратегия за устойчиво развитие на туризма в България, 2014-2030 г. Една от формите на здравен туризъм, която има големи традиции в България, е климатолечебният туризъм. Този вид туризъм има мултидисциплинарен характер и също е свързан с използването не само на атмосферните условия на региона, но и на всички природни ресурси на мястото - минерална вода, лечебна кал, слънчеви условия и др. Основната цел на настоящата статия е да се *изследва и класифицира климатолечебния туризъм в рамките на туристическата система и да индикира съществуващите предпоставки в България за практикуването му, на чиято основа да се оценят перспективите пред развиването на климатолечебен туризъм в страната.* **Основните приноси на разработката** могат да бъдат индикирани като:

- Теоретичен анализ на климатолечебния туризъм и позиционирането му в системата на туризма;

- Анализ на условията за развитие на медицински туризъм в България;
- Оценка на предпоставките за развитие на климатолечебен туризъм в България.

Г.7.31. Илиева, Елена. 2021. Изследване на пригодността на хотелиерската база по българското Черноморие за развитие на здравен туризъм – сборник доклади от научна конференция „Туризъм, образование, бизнес“ на Колеж по туризъм- Бургас, 29-30 октомври 2021 г., с. 133-140 ISSN 2738-893X

Резюме: Туризмът е един от приоритетните икономически отрасли в българската икономика. Същевременно през последните години, наред със силно изразената сезонност на туризма и ниската ефективност на туристическия бизнес на целогодишна база, в резултат на презастрояването и пренасищането на туристическия пазар, се стигна до спад на ценовото равнище на българския туристически продукт. Това спомогна за налагането на България като евтина дестинация и логически асоциирано с нискокачествен туристически продукт. Поради тези причини възниква обективната необходимост за разнообразяване на характерните за страната ни практикувани видове туризъм – морски рекреативен и планински ски туризъм, със специализирани видове туризъм. Една от исторически първите форми на туризъм е именно здравният туризъм, като още в древността има сведения за пътуващи хора с цел балнеолечение. На съвременния етап от развитието на туризма в световен мащаб здравният туризъм е един от успешно развиващите се видове туризъм със средногодишен темп на растеж от над 20%, като прогнозите до 2027 г. са тази посока на развитие да се запази. *Основна изследователска цел на настоящата публикация е да се определи готовността на хотелиерската база по българското Черноморие да развива здравен туризъм, като шанс за разнообразяване и повишаване ефективността на туристическата дейност в изследвания район.* **Основните приноси на разработката** могат да бъдат индикирани като:

- Теоретичен анализ на здравния туризъм и анализ на състоянието му в ЕС;
- Анализ на условията в България за развитие на здравен туризъм;
- Проучване на места за настаняване по българското Черноморие с готовност да развиват здравен туризъм.

Е.20.1. Илиева, Елена (2023) Икономика на хотела и ресторанта: Поглед към практиката, София: Librum. ISBN 978-619-7690-13-2

Резюме: Туризмът формира съществена част от националната икономика на Република България. Хотелиерството и ресторантьорството, като интегрална част от системата на туризма и дейности с основни за туризма услуги, са най-силно развитите клонове на туристическия сектор в България. Същевременно, бурното развитие на туристическия бизнес в България е съпроводено с навлизането в него на собственици на туристически предприятия и на туристически кадри, които не притежават в достатъчна степен необходимите теоретична подготовка и практически професионален опит за планиране, организация, управление и последващ анализ на туристическата дейност, особено предвид нейните икономически особености.

В разработения учебник се разкриват икономическите аспекти и специфика на хотелиерството и ресторантьорството, като основни дейности в системата на туризма. Акцент е поставен върху икономическата същност на хотелиерската и ресторантьорската дейност, оперативното планиране в обектите, основни показатели за измерване на ефективността на тези бизнес дейности, ценообразуването като основен

икономически процес за позициониране на пазара, както и съвременни икономически форми на съществуване на хотелиерските и ресторантьорските обекти.

Целта на настоящия учебник е да бъдат получени и затвърди основни знания относно съдържанието, характеристиките и специфичните икономически особености на съвременното хотелиерство и ресторантьорство, да бъдат придобити практико приложни умения за боравене, анализиране и интерпретиране на основни икономически понятия и показатели в хотелиерската и ресторантьорската дейност, както и да се представят съвременните възможности за развитие на тези бизнес дейности с подчертани икономически характеристики на различните формати.

Учебникът безспорно не изчерпва всички икономически аспекти и проблеми на ресторантьорството и хотелиерството, но то представлява своеобразен “мост” към овладяването на тази важна, но и сложна и отговорна проблематика. Акцент е поставен на практическото усвояване на икономическите показатели и разбирането в дълбочина на тяхното значение, интерпретация и влияние върху управленски решения в обекта – това е постигнато с множество препратки към реални примери и казусни ситуации. Направен е опит относително сложната материя да бъде представена на достъпен и изчистен езиков стил, както и да не се навлиза в излишна детайлизация на терминологията.

Основните приноси на разработката могат да бъдат индикирани като:

- Представяне на икономическите аспекти и специфика на хотелиерството и ресторантьорството, като основни дейности в системата на туризма, на изчистен и достъпен езиков стил;
- Постигане на практическото усвояване на икономическите показатели и в хотелиерството и ресторантьорството чрез множество препратки към реални примери и казуси;
- Представяне на съвременните възможности за развитие на бизнес дейности в областта на хотелиерството и ресторантьорството с подчертани икономически характеристики на различните формати.

Е.21.1. Янев, Розалин, Илиева, Елена (2021) Икономика на хотела и ресторанта. Сборник задачи и тестове, Бургас: Флат. ISBN 978-954-21-0908-2

Резюме: Туризмът формира съществена част от националната икономика на Република България. По последни данни приносът на туризма, директен и индиректен, към БВП на България по експертни оценки на Световния съвет по пътуванията е 11,402.4 млн. лв. или 11.3% от БВП през 2018 г. Страната ни привлича през последните години над 9 млн. чужденци ежегодно, от които над 7,5 млн. са с цел туризъм. Приходите от международния туризъм в страната ни по данни на БНБ за периода януари-декември 2019 г. надхвърлят 3.8 млрд. евро, като се откроява продължаващата тенденция през последните години за положително салдо на платежния баланс на международния туризъм, като маржът възлиза на 2204.4 млн. евро. В разработения сборник със задачи и тестове, е направен опит да се разкрият съдържанието и спецификата на хотелиерството и ресторантьорството, като основни интегрални дейности в системата на туризма. Акцент е поставен върху основните средства за настаняване и заведения за хранене и развлечения.

Целта на настоящото учебно пособие е да бъдат получени и затвърдени основни знания относно съдържанието, характеристиките и специфичните особености на съвременното хотелиерство и ресторантьорство, да се придобият практико приложни

умения за боравене и интерпретиране на основни икономически понятия и показатели в туризма, както и да се интегрират знанията в комплексен туристически казус, симулиращ реална ситуация в туристическата дейност.

Основните приноси на разработката могат да бъдат индикирани като:

- Разкриване на икономическия смисъл на операциите в хотелиерството и ресторантьорството;
- Подчертаване на икономическите аспекти тяхното практическо значение в процеса на планиране на дейността;
- Разкриване на основни стъпки при анализа на икономическа информация и връзката с изготвянето на план за конкретните действия.

Е.21.2. Илиева, Елена (2023) Икономика на хотела и ресторанта: Поглед към практиката. Учебни помагало с терминология и формули, София: Librum. ISBN 978-619-7690-11-8

Резюме: Настоящото помагало по икономика на хотела и ресторанта има за цел да подпомогне студентите за усвояване по-добре специфичната материя, разбирайки съдържанието и значението на основни понятия в тематиката с икономически характер. В допълнение, засегнати са характерни понятия за хотелиерството и ресторантьорството, които имат икономически заряд и значение, макар да са с туристически произход. Основните понятия са разпределени в теми, като във всяка от главите те са подредени по хронологичен ред според използването им в отделните глави на учебника по дисциплината. Предложените определения са представени на достъпен и разбираем език, въпреки сложният им икономически характер. Поместени са всички специфични икономически показатели, които се разглеждат в дисциплината „Икономика на хотела и ресторанта“, придружени със значението и формулата, по която се изчисляват. По този начин се цели улеснение на тяхната работа по интегрираните икономически казуси в семинарните упражнения, където обучаващите се работят самостоятелно. Чрез това се цели по-пълното усвояване и практическа работа на студентите по дисциплината, което да им осигури възможността впоследствие да прилагат знанията в реалната бизнес среда от практиката.

Основните приноси на разработката могат да бъдат индикирани като:

- Представяне на икономически определения на термини и понятия в областта на хотелиерството и ресторантьорството на достъпен език;
- Систематизация на икономически показатели в анализа на дейността в хотелиерството и ресторантьорството в формули за тяхното изчисляване;

Е.21.3. Илиева, Елена (2023) Ценообразуване и ценова политика в туризма. Сборник с икономически казуси, София: Librum. ISBN 978-619-7690-12-5

Резюме: Ценообразуването в туризма е сложен процес, тъй като в повечето случаи трябва да се определи цена за преимуществено нематериален продукт. Тази неосезаемост на туристическия продукт може да предизвика усещане за неопределеност и относителна несигурност в целевата аудитория. Същевременно, цената е единственият компонент в маркетинг микса на продукта, който реално формира приходите на туристическия обект и притежава икономически заряд. Изборът на правилната цена към целевата клиентела е от есенциална важност за реализирането на продажби и повлиява доходността на бизнеса пряко. В допълнение, предвид

сезонния характер на туризма и динамичния характер в условията му, процесът по ценообразуването в туристическите предприятия освен комплициран, се откроява и като променлив и специфичен. В разработения сборник с икономически казуси, е се разкриват съдържанието и спецификата на ценообразуването и ценовата политика в туризма. Акцент е поставен върху специфичните методи и подходи във формирането и управлението на цената в трите най-крупни туристически подсектора – хотелиерство, ресторантьорство и туроператорска и турагентска дейност. Поместена е и информация за канселационните политики в туристическите предприятия по трите основни направления. Основна цел на настоящото учебно пособие е да се придобият и затвърдят основни знания относно съдържанието, разнообразието и специфичните подходи в ценообразуването в туризма, както и разнородните ценови политики на туристическите предприятия.

Основните приноси на разработката могат да бъдат индикирани като:

- Разкриване на икономическия смисъл на цената и ценообразуването в туризма, разнообразието от цени и подходи при тяхното формиране и управление;
- Систематизация на спецификите на канселационните цени и политика на туристическото предприятие, като интегрална част от ценообразуващия процес и ценовата политика на обектите;

ОБОБЩЕНИЕ НА ПРИНОСНИТЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ЦЯЛОСТНАТА НАУЧНО-ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКА ДЕЙНОСТ:

1. Разработена е **авторова методика за проучване** на състоянието и възможностите за развитие на **споделено настаняване** в туристически район. Конструирани са първите по рода си интегрални профили на домакина и госта на споделеното настаняване по света и в България. Направена е първата сравнителна характеристика между ползвателите и неползвателите на споделено настаняване в България, с което се спомага ефективното предлагане на този съвременен продукт в страната.

2. Направено е **първото по рода си проучване на историята в развитието на споделената икономика** с препратки към специфични икономически взаимоотношения от древността до днешни времена. **Икономика на споделянето е структурирана**, в чиито рамки е позициониран туризмът. Анализирани са състоянието на системата по света и в България, като са посочени и съвременните форми на споделяне.

3. Осъществено е **машабно изследване на предпоставките за развитие, икономическите ефекти, географското разпространение и капацитет на споделеното настаняване по света**. Влиянието на споделеното настаняване в разгледано многоаспектно в личен и обществен план.

4. Конструирани са **авторова методика за изследване на развитието и приложимостта на таймшеър** в хотелиерството на туристически район. Съставени са първите по рода си профили на таймшеър предприемача и таймшеър собственика в България. Оценена е възможността за развитие на таймшеър по българското Черноморие от гледна точка на основните субекти в системата. Характеризиран е таймшеър пазара в страната и са представени неговите отличителни характеристики. Посочени са разнородните специфични представители на основните субекти в таймшеър системата по света и в България.

5. Извършено е първото специализирано проучване на състоянието, спецификите и перспективите пред таймшеър в селски райони. Предложена е адаптивна научно-приложна авторова методика за оценка на влиянието на споделено настаняване в селски райони.

6. Извършена е първата по рода си оценка на влиянието на споделено настаняване в селски райони. Конструирана е авторова методика за проучване, анализ и оценка на влиянието на споделеното настаняване в селски райони, на чиято база са посочени перспективите за развитие в Китай.

7. Проучване на ефектите към заинтересованите страни от селския туризъм и изследване на селския туризъм в Средецкия регион – състояние, отличителни характеристики, икономическа роля и значение.

8. Проучени са и характеризирани основните видове договори за управление в хотелиерството, като са представени основните субекти по реализация, както и икономически съдържателни характеристики на основните видове контракти.

9. Изследване на франчайзинговия пазар в българското ресторантьорство, придружено от проучване на водещи брандове в ресторантьорството по света, както и тяхното присъствие на българския пазар. Посочени са българските франшизирани брандове в ресторантьорството и е индикирано тяхното състояние.

10. Изследване и оценка на влиянието на Ковид-19 пандемията върху пазара на труда в туризма по света и по основни географски райони. Индикирани авторови препоръки за смекчаване на негативните последици върху заетостта в туризма.

11. Емпирично проучване и оценка на влиянието на Ковид-19 пандемията върху пазара на труда в България. Индикирани авторови препоръки за смекчаване на негативните последици върху туристическия пазар на труда в България от пандемията.

12. Специализирано проучване на влиянието на пандемията от Ковид-19 върху споделеното настаняване по света и на основни пазари. Осъществена сравнителна характеристика между темповете на възстановяване на хотелиерския сектор спрямо споделеното настаняване.

13. Анализ на състоянието на международния изходящ туризъм, перспективите за развитие на туризма и профила на международния турист на Китай в контекста на стратегическа програма „ЕС – Китай 2020“. Авторочи предложения и насоки за насърчаване на международния туристопоток от Китай към ЕС и България с подчертано значение на ролята на съвременните ИКТ в процеса.

14. Сегментиране на основните туристи при практикуване на вътрешен туризъм в страната и авторова методика за характеристика и представяне на профилите на туристите.

15. Теоретичен анализ на медицинския и климатолечебния туризъмкато съвременни алтернативни форми туризъм и оценка на ролята им за развитието на здравния туризъм в България. Изследване на условията в България за практикуване на здравен туризъм. Емпирично проучване на пригодността на хотелиерската база за развитие на здравен туризъмпо българското Черноморие.

16. Извършена оценка на състоянието на пазара на труда в област Бургас и значението на туризма за проучвания район – икономическо и социално.

17. Анализ и оценка на потенциални икономии и загуби от намалена ставка на ДДС за ресторантьорския бизнес в България. Предлагање на насоки за

разходване на реализираната икономическа икономия от намалената ставка с цел максимизиране на ефектите от тази мярка.

18. **Представяне на икономическите аспекти и специфика на хотелиерството и ресторантьорството**, като основни дейности в системата на туризма, на изчистен и достъпен езиков стил. Практическо представяне с цел усвояване на икономическите показатели и в хотелиерството и ресторантьорството чрез препратки към реални примери и казуси от бизнес дейността.

19. **Систематизация на икономически термини и показатели в анализа на дейността в хотелиерството и ресторантьорството** в формули за тяхното изчисляване. Представяне на икономически определения на термини и понятия в областта на хотелиерството и ресторантьорството на изчистен и достъпен език.

20. **Разкриване на икономическия смисъл на цената и ценообразуването в туризма**, разнообразието от цени и подходи при тяхното формиране и управление, както и **спецификите на канселационните цени** и политики на туристическото предприятие.

11.07.2023 г.
Бургас

Подпис:
(гл. ас. д-р Елена Дамянова Илиева)